

Ändringar i lagen om dödförklaring

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2012/13:158. I propositionen föreslår regeringen förtydliganden och ändringar i lagen om dödförklaring. I lagen finns bestämmelser om hur och under vilka förutsättningar en person som är försvunnen kan dödförklaras.

Lagändringarna är avsedda att träda i kraft den 1 januari 2014.

Ingen motion har väckts med anledning av propositionen, och utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens lagförslag.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Ändringar i lagen om dödförklaring	5
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	8
Propositionen	8
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	9

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Ändringar i lagen om dödförklaring

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2005:130) om dödförklaring. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:158.

Stockholm den 19 september 2013

På civilutskottets vägnar

Carina Ohlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Oskar Öholm (M), Eva Bengtson Skogsberg (M), Carina Ohlsson (S), Hillevi Larsson (S), Margareta Cederfelt (M), Jonas Gunnarsson (S), Katarina Köhler (S), Yilmaz Kerimo (S), Roland Utbult (KD), Markus Wiechel (SD), Marianne Berg (V), Thomas Finnborg (M), Lars Eriksson (S), Bino Drummond (M), Margareta B Kjellin (M) och Jan Ertsborn (FP).

Redogörelse för ärendet

Europarådet antog den 9 december 2009 en icke bindande rekommendation om principer när det gäller försvunna personer och presumption om dödsfall, CM/Rec(2009)12. Rekommendationen har arbetats fram för att uppnå större enighet bland Europarådets medlemmar, speciellt genom att främja antagandet av gemensamma regler i rättsliga frågor.

Skatteverket gjorde med anledning av Europarådets rekommendation och Skatteverkets erfarenhet av sju års tillämpning av lagen (2005:130) om dödförklaring (DFL) en översyn av lagen och dess tillämpning. Resultatet av översynen har presenterats i en promemoria (dnr Fi2012/2150). I promemorian föreslår Skatteverket ett antal förtydliganden och ändringar i lagen. Promemorian har remissbehandlats.

I propositionen föreslår regeringen att riksdagen antar vissa ändringar i DFL. Regeringen har begärt in Lagrådets yttrande över lagförslaget.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1 och lagförslaget i bilaga 2.

Ingen motion har väckts med anledning av propositionen.

Utskottets överväganden

Ändringar i lagen om dödförklaring

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag.

Allmänt om dödförklaring

När någon avlider i Sverige ska ett dödsbevis som regel utfärdas. Enligt 2 § lagen (1987:269) om kriterier för bestämmande av människans död ankommer det på läkare att i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet fastställa att döden inträtt. Läkaren ska sedan enligt 4 kap. 2 och 3 §§ begravningslagen (1990:1144) utan dröjsmål utfärda dödsbevis. För att ett dödsbevis ska kunna utfärdas förutsätts dock att den avlidnes kropp helt eller delvis går att undersöka. Om en person är försvunnen och ingen kropp går att återfinna får i stället institutet dödförklaring användas.

Enligt lagen (2005:130) om dödförklaring (DFL) kan en person som är försvunnen dödförklaras (1 §). Detta kan ske omedelbart efter försvinnandet om det är utrett att den försvunne är död (2 §). Detsamma gäller om försvinnandet skett i samband med en naturkatastrof, en stor olycka eller liknande omständigheter och det finns en mycket hög grad av sannolikhet för att den försvunne är död (3 § andra stycket). Om inget av dessa villkor är uppfyllda men det med hänsyn till omständigheterna kring försvinnandet och vad som i övrigt är känt finns en hög grad av sannolikhet att denne är död får frågan om dödförklaring tas upp tidigast ett år efter försvinnandet (3 § första stycket). I andra fall än de förut nämnda får frågan om dödförklaring tas upp tidigast fem år efter försvinnandet (4 §).

Ansökan om dödförklaring får göras av den försvunnes make, sambo eller arvinge. Även annan vars rätt kan bero av dödförklaringen får ansöka (5 § första stycket). Till den gruppen hör bl.a. den försvunnes borgenärer. God man för den försvunne har däremot inte godtagits som sökande.

Beslut i frågor om dödförklaring som avses i 2 och 3 §§ ska fattas av en särskild nämnd inom Skatteverket. Om det finns särskilda skäl, får verket bestämma att nämnden ska fatta beslut även i annat enskilt ärende enligt denna lag (10 § första stycket).

I de fall där det inte är utrett att den försvunne är död men frågan har prövats enligt DFL ska kungörelse utfärdas av Skatteverket (7 § första stycket). Har nämnden för dödförklaring prövat frågan om dödförklaring är det också nämnden som beslutar om dödförklaring efter det att tiden för kungörelse har gått ut.

Kungörelse ska införas i både Post- och Inrikes Tidningar och ortstidning (7 § andra stycket).

Beslut om dödförklaring skickas till sökanden och för registrering till folkbokföringen inom Skatteverket.

I 12 § DFL finns regler om återbäring av egendom i fall då det visar sig att den som blivit dödförklarad lever.

Propositionen

Enligt DFL, kan en person som är försvunnen dödförklaras (1 §). En förutsättning för att någon ska kunna dödförklaras enligt DFL är att personen kan antas vara död. Detta återges emellertid inte i lagtexten. I förarbetena till DFL anges att lagen gäller försvunna personer som befaras omkomna (prop. 2004/05:88 s. 24). För att förtydliga lagens tillämpningsområde föreslår regeringen därför att det i 1 § uttryckligen anges att det kan befaras att den försvunne är död. Förslaget innebär ingen ändring i sak.

En ansökan om dödförklaring får enligt gällande lag göras av den försvunnes make eller sambo eller arvinge. I andra fall än dem som avses i 3 § andra stycket (t.ex. naturkatastrof eller stor olycka) får ansökan också göras av annan vars rätt kan bero av dödförklaringen, t.ex. den försvunnes borgenärer (5 §). Enligt regeringen talar flera skäl för en utvidgning av sökandekretsen och att även en god man, förvaltare och förordnad förmyndare ska kunna göra en ansökan. Det kan t.ex. vara fråga om en person som inte har några nära anhöriga och där den gode mannen är den enda som egentligen har en relation till den försvunne. Regeringen föreslår därför att även god man enligt 11 kap. föräldrabalken, förvaltare och förmyndare enligt föräldrabalken ska vara behöriga att ansöka om dödförklaring av den försvunne.

När kungörelse ska utfärdas, t.ex. då det inte är utrett att den försvunne är död, ska kungörelse införas i både Post- och Inrikes Tidningar och ortstidning (7 §). Sedan den 1 januari 2007 publiceras Post- och Inrikes Tidningar på Bolagsverkets webbplats på Internet (prop. 2005/06:96). Publicering i ortstidning sker dock inte elektroniskt och är en mer resurskrävande åtgärd. Regeringen anser därför att publicering i ortstidning inte bör ske per automatik, utan att det ska ske efter en prövning. Det kan finnas situationer där det kan vara lämpligt att komplettera en publicering på Internet med en kungörelse i ortstidning. Som exempel kan nämnas om det framgår av handlingarna att det gäller en person som har svagt socialt nätverk och det är svårt att få fram tillräckligt med information om omständigheterna vid försvinnandet för att avgöra ärendet, eller när det gäller en person som verkar ha brutit med de närmaste anhöriga. Regeringen föreslår därför att en kungörelse ska publiceras i ortstidningen bara om det finns skäl för det.

Det finns ingen reglering för hur förhållandet att en dödförklarad person visar sig vara levande ska fastslås. Det finns inget förfarande för ett beslut eller annat dokument som kan utgöra underlag för t.ex. registrering i folkbokföringsdatabasen. Det finns dock bestämmelser om återbäring av egen-

dom i fall då det visar sig att den dödförklarade lever (12 §). Vid de fåtal tillfällen då det har framkommit att en dödförklarad person lever har informationen lämnats till folkbokföringen där en enskild tjänsteman utan några särskilda formkrav har upphävt dödförklaringen genom att återregistrera personen i folkbokföringsregistret. Eftersom det inte har funnits några rutiner för detta har bevisprövningen och bedömningen om vem som är behörig att lämna uppgifter till Skatteverket kunnat variera från fall till fall. Regeringen föreslår därför att Skatteverket ska fatta beslut om upphävande av dödförklaring om det visar sig att den dödförklarade lever. Ansökan om upphävande ska kunna göras av den dödförklarade. Skatteverket ska också självmant kunna pröva frågan.

De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 2014.

Utskottets ställningstagande

Regeringens förslag har inte mött invändningar i någon motion. Utskottet anser att riksdagen av de skäl som anförs i propositionen bör anta regeringens lagförslag.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2012/13:158 Ändringar i lagen om dödförklaring:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2005:130) om dödförklaring.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen
(2005:130) om dödförklaring

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2005:130) om dödförklaring
dels att rubriken närmast före 12 § ska utgå,
dels att 1, 5 och 7 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 11 a §, samt närmast före
11 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Är någon försvunnen, får han eller hon dödförklaras enligt denna lag.

En ansökan om dödförklaring får göras av den försvunnes make eller sambo eller arvinge. I andra fall än dem som avses i 3 § andra stycket får ansökan också göras av annan vars rätt kan bero av dödförklaringen.

Ansökan *skall* göras hos Skatteverket.

Skatteverket får självmant ta upp en fråga om dödförklaring enligt 2 §.

I fall som avses i 3 och 4 §§ *skall* Skatteverket utfärda kungörelse. Kungörelsen *skall* innehålla en kallelse på den försvunne att anmäla sig hos Skatteverket senast en viss dag som inte får sättas tidigare än sex månader därefter eller, om 3 § andra stycket tillämpas, två månader därefter. Kungörelsen *skall* även innehålla en uppmaning till var och en som kan lämna upplysningar i ärendet att inom samma tid anmäla det hos Skatteverket.

Kungörelsen *skall* införas i Post-

Föreslagen lydelse

1 §
Om någon som är försvunnen kan befaras vara död, får han eller hon dödförklaras enligt denna lag.

5 §
En ansökan om dödförklaring får göras av den försvunnes make eller sambo eller arvinge. I andra fall än dem som avses i 3 § andra stycket får ansökan också göras av
1. någon annan vars rätt kan bero av dödförklaringen, eller
2. god man enligt 11 kap. föräldrabalken, förvaltare eller förordnad förmyndare för den försvunne.

Ansökan *ska* göras hos Skatteverket.

7 §
I fall som avses i 3 och 4 §§ *ska* Skatteverket utfärda kungörelse. Kungörelsen *ska* innehålla en kallelse på den försvunne att anmäla sig hos Skatteverket senast en viss dag som inte får sättas tidigare än sex månader därefter eller, om 3 § andra stycket tillämpas, två månader därefter. Kungörelsen *ska* även innehålla en uppmaning till var och en som kan lämna upplysningar i ärendet att inom samma tid anmäla det hos Skatteverket.

Kungörelsen *ska* införas i Post-

och Inrikes Tidningar och ortstidning. och Inrikes Tidningar och, om det finns skäl för det, i ortstidning.

Upphävande och återbäring

11 a §

Visar det sig att den dödförklarade lever, ska Skatteverket fatta beslut om att upphäva beslutet om dödförklaring.

Ansökan om upphävande av ett beslut om dödförklaring får göras av den dödförklarade. Skatteverket får också självmant ta upp en fråga om upphävande av ett beslut om dödförklaring.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.